

ZIJAH A. SOKOLOVIĆ

I U VAŠEM TEATRU

GLUMAC... JE GLUMAC... JE GLUMAC

PREMIJERA 30.03.1978. SARAJEVO

PREDSTAVA KOJA SE IGRA 35 GODINA

Tekst predstave preveden na **njemački, francuski, poljski, engleski i italijanski jezik.**

Sedamnaest glumaca igralo je tekst u preko **dvadeset zemalja svijeta.**

Predstava je premijerno izvedena u Beču, Parizu, Varšavi, New Yorku, Londonu, Berlinu, Sidneyu...

23. i 24.02.2008. na velikoj sceni Slovenskog Narodnog Gledališča Drama Ljubljana
odigrana **1500 i 1501 predstava.**

Do 31.12.2012. odigrano **1563** predstave.

GLUMAČKA DRAMATURGIJA MONODRAME (ITE MISA EST)

Kako je Zijah Sokolović došao do dijaloga i partnera u dramskoj radnji

Govorili su mi, davno, moji uvaženi profesori s Akademije kako je monolog najteža scenska forma, kako u njemu "pada radnja". Navodili su primjer Corneilleovog "Cida" (Kornej "Sid"), gdje Rodrigo "opisuje" bitku monologom. To je primjer slabog mjesta u drami "Cid". Dugo se raspravljalo o monolozima u Hamletu kao "slabijim mjestima dramske radnje".

Tada još nije bio popularan oblik dramskog kazivanja koji ćemo nazvati monodrama.

Nakon iskustva i s jednim i drugim monologom, onim iz dramskog dijela, kao i onim koji sam savladao samostalno, mogao bih zapitati glasno sebe samoga: da li monodrama uopće postoji? Što je ta naša nova, a i stara skraćenica, za "dramsku radnju jednog lica"?

Iz ovog upita iskrsava daleko teže pitanje: Može li samo jedno lice nositi dramsku radnju? Dramska radnja uključuje partnera na sceni, ono lice na koje se radnja "prenosi", koje "izaziva" da bi "sukob nastao". Za radnju su, naime, potrebna dvojica!

Monodrama je, dakle, krivi naziv za priču. Ona od epskog pokušava napraviti dramatično. Da li je to moguće?

U Hamletu monolog vezuje radnju ako i nije on kao takav radnja. Kada Kralj moli, Hamlet mu iznad glave drži mač. To je još uvijek u radnji. Oba lica, svako za sebe, agiraju. No monolog "sad sam sam" je razmišljanje. Tu je radnja bez drugog lica na sceni. Ona pada. Monolozu su, dakle, vezna istrgnuta mjesta iz gustoće radnje. Mogli bismo reći nužni predasi koji su traženi u radnji. Opuštanja dramskog kazivanja. U redu je ako je i to "mozaik" djela? Što s tim ako drugih lica nema da bi bila potrebna opuštanja? Kako igrati sama opuštanja? A monodrama se i tako može tretirati.

Monodrame su po tom traženju "mrtvačka mjesta dramske radnje". Kako oživjeti mrtvacu? Kako se u tom poslu snalaze monodramisti? Ako je ovo bio teorijski upit, potražimo mu odgovor u praksi.

Zijah Sokolović je sam pisac svoje monodrame.

Ali on je i prvo lice te jednine dignuto u transpoziciju glumca. On je ono što vidi gledalac u glumcu i kao privatnoj osobi, a to ima svoju draž. On je nakaznost i ljepota te profesije, dakle njeno puno lice. I prototip, i glumac sam. On ismijava sebe, on ne imitira drugoga, jer on je glumac koji je izložio svoju složenost i kompletnost. Uz sve životne varijante, on je i glumac svoje varijante, a ona je bogata, jer joj je on istovremeno i pisac. Mi vjerujemo da je taj glumac doživio sve te smiješnosti o kojima govori. Nije to bio neki drugi glumac, mi smo svjedoci njegovih nespornosti. On, govoreći u prvom licu, dodaje moguće "umjetničke" laži koje postaju stvarnost, jer su slične našima, pa su stoga smiješne. Smiješne su jer su istinite. One postaju ona moguća "farba" istine koja se pred nama raspada u jednom glumačkom životu koji je i opći, ali i konkretan. Glumac i pisac izvukli su ga iz svojih konkretnosti. Budući je iz sebe, smiješan, naivan, glup, tup, ograničen, dakle iskren, i nama postaje poetičan i drag. Ušao je u nas; pronalazi naše skrivene tajne. Mi smo svjedoci njegovog paradoksa, ali također u prvom licu. Kad Sokolović traži potvrdu svojih gluposti na primjer, on se ne ustručava prozvati gledaoce na pozornicu kako bi na izdvojenim partnerima pokazao te svoje gluposti, u potaji, dakle, i njihove. I oni se tada smiju svojim glupostima, znajući ili ne znajući da ih je upravo on izazvao i doveo na rub smiješnosti i apsurd. Tako oni postaju goli u istini "ljudi sami". Oni prozvani pokreću se sa svojih statičnih mjesta i agiraju na pozornici, on im okreće glave od gledališta kako bi ih gledalište promatralo i straga, i sve se događa u javnosti. Dio intimnosti ulazi u javnost i taj dio postao je Drugi partner Zijahu Sokoloviću. Jer je prišao k njemu, on je dobio ono što monodrama kao oblik nema.

Dobio je partnera s kojim čak eksperimentira, ludasa se i šali, ozbiljan je i neozbiljan, kako god uzeo partner sebe u toj funkciji, povrijedio li se ili raspoložio, ne može odreći "svoju funkciju dramske radnje" na koju ga je prisilio akter monodrame. Onaj pak gledalac koji je ostao u gledalištu postao je Treći partner. On se smije prvoj dvojici, jer i on je mogao biti taj drugi smiješni, da je imao više hrabrosti. On je zatajio svoje gluposti, ali mu ih otkrivaju ona dvojica na pozornici, oni su iskreni i smiješni, ovaj treći je uključen, bez njega ne bi bili smiješni. On im prašta gluposti jer su pronašli njegove, sva trojica se sjajno zabavljaju istom stvari. Nalaze se, naime, u scenskom jedinstvu. Stvorena je trstruka radnja. Nakon nje glumac se vraća natrag u ponovno dvostruko partnerstvo, te s njim i završava.

Trstrukom igru upotrijebio je Sokolović negdje u polovini svoje jednosatne transakcije, dvostruke životne iskrenosti. Upravo, na onom mjestu gdje klasična drama ima svoj klimaks, katarzu.

Princip nije nepoznat. Posuđen je iz ciklusa "ukraden" od klovna koji to radi već stoljećima.

I klovni izlazi pred arenu sam ili s partnerom, ali nikad ne bi gledalište ostavio pasivnim. Klovni nikad ne drži gledaoca mirnog na svojem mjestu. I on uključuje gledalište kao mnogobrojnog partnera, čupajući mu pojedine naivne i znatiželjne individualiste, izvodi ih u arenu, blago im podvaljuje, da bi se oni treći u gledalištu smijali. U tom svom namjernom "podvođenju" gledalištu, klovni je uvijek naivan i smiješan, niži, nesretniji, nespreniji i tužniji, manji od gledališta u kome su uvijek jaki. Postati će manji njegovim obratom i pomoću i neće se naljutiti jer im je on pronašao "mjeru" ljudskosti. Upravo to "srozavanje" element je smijeha za sve. Klovni se ponižava da bismo mi mogli zapitati "zašto", odgovori "čemu"! Kad se popnemo na pozornicu, on zajedno s nama daje taj odgovor. Da bi taj odgovor potvrdio i sa svojim najintimnijim prijateljem, s kojim jedinim dijeli sudbinu, on poziva u čvorište radnje i treću osobu. To je drugi klovni, njegov partner. On tada obično ima suprotno "mišljenje" od nas i prvog klovna. Opet je, dakle, stvoren krug za radnju. Od malo glumaca klovni je napravio masovku. Odgovori stižu k njemu, njegovom partneru, nama koji smo se nasanjali izlaskom na pozornicu ali ništa izgubili nismo, onima koji se sa svojih mjesta nisu micali. Svi postaju "djeca" predstave. Klovni je, dakle, pronašao čak četiri partnera za svoje "solo"!

Fabijan Šovagović